

Sygn. akt I AGa 276/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Boniecki (spr.)

Sędziowie: SSA Regina Kurek

SSA Izabella Dyka

Protokolant: Katarzyna Mitan

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2023 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. W.

przeciwko (...) S.A. w K.

w upadłości

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 29 kwietnia 2021 r. sygn. akt IX GC 1027/18

oddala apelację.

Sygn. akt I AGa 276/21

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 21 września 2023 r.

Wyrokiem z 29 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo K. W. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K. w restrukturyzacji (obecnie w likwidacji) o ustalenie nieistnienia, ewentualnie o stwierdzenie nieważności uchwał Rady Nadzorczej pozwanej spółki z 20 lipca 2018 r.: (...) o odwołaniu powoda ze stanowiska Prezesa Zarządu i nr(...) o powołaniu J. C. na stanowisko Prezesa Zarządu spółki.

Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia faktyczne zaprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z których wynika, że:

- 20 lipca 2018 r. zostało zwołane przez Syndyka masy upadłości (...) S.A. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (...), na którym zostały podjęte uchwały nr (...) o odwołaniu dotychczasowych członków rady nadzorczej tej spółki i powołaniu w jej skład nowych;

- w zgromadzeniu jako akcjonariusz wziął udział Syndyk masy upadłości (...) S.A.

- uchwały nr (...) zostały przyjęte większością głosów;
- (...) S.A. została wpisana do księgi akcyjnej pozwanej spółki i dysponowała 8 mln jej akcji imiennych serii (...) o wartości nominalnej 1 zł każda od chwili zarejestrowania spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- do 20 lipca 2018 r. zarząd pozwanej nie wydał przysługujących (...) S.A. dokumentów akcji imiennych pozwanej, ponieważ akcjonariusz ten nie złożył wniosku o wydanie dokumentu akcji;
- powyższe fakty były znane powodowi co najmniej od 31 maja 2017 r., bowiem w tym dniu, podobnie jak 4 lipca 2017 r. otwierał Zwyczajne Walne Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki i nie miał wówczas żadnych wątpliwości, że (...) S.A. jest jej akcjonariuszem, jak również nie podnosił argumentu braku wpisów w księdze akcyjnej, ani braku samej księgi akcyjnej;
- ww. akcje nie były przedmiotem obrotu lub zastawu, zatem Syndyk w dniu 20 lipca 2018 r. był uprawniony do udziału i głosowaniu w Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy;
- księga akcyjna pozwanej spółki została odtworzona, osobiście podpisana przez powoda w dniu 31 października 2017 r., a następnie odnaleziona w dokumentach księgowych spółki przy oryginale sprawozdania finansowego za 2017 r., w trakcie czynności związanych z przygotowaniem dokumentów finansowych spółki; w księdze akcyjnej była wpisana (...) S.A. jako większościowy akcjonariusz (80% akcji);
- 20 lipca 2018 r. Rada Nadzorcza pozwanej spółki wybrana podczas Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy uchwałą nr (...) odwołała powoda ze stanowiska Prezesa Zarządu spółki, a uchwałą nr (...) powołała J. C. na stanowisko Prezesa Zarządu spółki;
- skazanie powoda skazanie powoda za przestępstwo określone w art. 18 § 2 k.s.h. uległo zatarciu z dniem 17 marca 2020 r., a więc z tą chwilą ustała przeszkoda do pełnienia przez powoda funkcji w zarządzie spółki akcyjnej.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym, po dokonaniu analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego, Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione, przyjmując, że:

- powód jako odwołany członek zarządu miał interes prawny w zaskarżeniu takiej uchwały, jak również uchwały o powołaniu nowej osoby w jego miejsce w zarządzie;
- powód był legitymowany czynnie, albowiem jego skazanie uległo zatarciu z dniem 17 marca 2020 r., a więc z tą chwilą ustała przeszkoda do pełnienia przez powoda funkcji w zarządzie spółki akcyjnej;
- nie jest dopuszczalne zaskarżanie uchwał rady nadzorczej w oparciu o art. 422-425 k.s.h., a jedynie na podst. art. 58 k.c.;
- powód nie wykazał wadliwości zwołania i udziału Syndyka w Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Wspólników w dniu 20 lipca 2018 r., a w konsekwencji wadliwości głosowania nad uchwałami o zmianach w składzie zarządu przez nowo powołany skład rady nadzorczej; nie podważył skutecznie domniemań prawnych wynikających z wpisów do Krajowego Rejestru Sądowego pozwanej spółki.
- okoliczność, że ww. zgromadzenie było prowadzone pomimo, tego, że nie zakończono jeszcze posiedzenia Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia otwartego 29 czerwca 2018 r., w trakcie którego zarządzono przerwę do 27 lipca 2018 r., o czym syndyk (...) S.A. został powiadomiony była prawnie irrelevantna.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości apelacją powód, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie powództwa.

Apelujący zarzucił naruszenie: 1) art. 406 § 1 k.s.h. w zw. z art. 343 § 1 k.s.h. (w brzmieniu przed wejściem w życie ustawy o zmianie ustawy - kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw z dnia 30 sierpnia 2019 r.) - poprzez jego nieprawidłową interpretację i uznanie, że zwołanie oraz udział Syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości w nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu spółki (...) S.A. dnia 20 lipca 2018 r. nie były wadliwe, a to z uwagi na domniemanie prawdziwości wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym, w którym (...) S.A. została ujawniona jako akcjonariusz większościowy, a co za tym idzie, że uchwały w przedmiocie wyboru członków Rady Nadzorczej spółki, podjęte w trakcie tego zgromadzenia, są ważne, wobec czego tak wybrana Rada Nadzorcza spółki władna była podjąć uchwały z dnia 20 lipca 2018 r. nr (...) oraz (...), podczas gdy prawo uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółki niebędącej spółką publiczną ustawa (w brzmieniu obowiązującym w dacie zgromadzenia) przydawała jedynie uprawnionym z akcji oraz zastawnikom i użytkownikom, którym przysługuje prawo głosu, jeżeli zostali wpisani do księgi akcyjnej co najmniej tydzień przed odbyciem walnego zgromadzenia, zaś dnia 20 lipca 2018 r. nie było możliwym zweryfikowanie uprawnienia syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości do uczestnictwa w zgromadzeniu z uwagi na zaginięcie księgi akcyjnej; 2) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art 227 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów oraz naruszenie zasady obiektywizmu w odniesieniu do zgromadzonego materiału dowodowego poprzez: a) uznanie, że fakt wpisania (...) S.A. do księgi akcyjnej od chwili zarejestrowania pozwanej spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym był znany powodowi co najmniej od dnia 31 maja 2017 r., jako że w tym dniu oraz 4 lipca 2017 r. otwierał on zwyczajne walne zgromadzenia pozwanej i nie miał wątpliwości co do uprawnienia (...) S.A. do uczestnictwa w zgromadzeniach, a nadto księga akcyjna pozwanej została odtworzona i osobiście podpisana przez powoda dnia 31 października 2017 r., a więc brak było przeszkód dla udziału syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości w zgromadzeniu datowanym na dzień 20 lipca 2018 r., podczas gdy wyszczególnione powyżej zdarzenia miały miejsce w 2017 r. i pozostają irrelevantne dla stwierdzonego braku możliwości zapoznania się z treścią księgi akcyjnej pozwanej dnia 20 lipca 2018 r., a co za tym idzie braku uprawnienia syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości do zwołania i udziału w nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu pozwanej w tej dacie, jako że pozwana nie wykazała, aby księga akcyjna została w ogóle odnaleziona, z uwagi na fakt iż treść przedłożonego dokumentu (ujęcie w nim podmiotu uprawnionego z akcji na okaziciela) wskazywała iż nie stanowi on księgi akcyjnej; b) uznanie, że (...) S.A. była ujawniona w Krajowym Rejestrze Sądowym jako akcjonariusz większościowy pozwanej, a co za tym idzie na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy o KRS domniemywa się, że w dniu 20 lipca 2018 r. syndyk masy upadłości (...) S.A. w upadłości uprawniony był do udziału w walnym zgromadzeniu pozwanej, podczas gdy zgodnie z art. 38 pkt 9 lit. h ustawy o KRS oznaczenie akcjonariusza spółki akcyjnej zamieszcza się w rejestrze przedsiębiorców jedynie jeżeli spółka ma tylko jednego akcjonariusza, tak więc nie sposób uznać, aby akcjonariusz większościowy mógł zostać ujawniony w rejestrze przedsiębiorców, a nadto, jak wynika z treści informacji odpowiadającej odpisowi pełnemu z rejestru przedsiębiorców, w dniu 21 sierpnia 2017 r. (...) S.A. została wykreślona jako jedyny akcjonariusz pozwanej, stąd w dacie 20 lipca 2018 r. wpis nie zawierał danych żadnego z akcjonariuszy pozwanej; c) pominięcie przy ustalaniu stanu faktycznego dowodu z zeznań powoda, przy uznaniu ich za zupełnie niewiarygodne i subiektywne, a to z uwagi na negatywne nastawienie powoda do strony przeciwnej i świadków, które to okoliczności nie powinny mieć wpływu na swobodną ocenę treści zeznań powoda, potwierdzających okoliczności związane z brakiem dostępu do księgi akcyjnej pozwanej w dacie 20 lipca 2018 r., jako że zarówno świadek P. M., jak i świadek J. C. zeznali, iż w dacie relevantnej dla postępowania nie było księgi akcyjnej oraz były prowadzone czynności związane z jej poszukiwaniem, zaś świadek T. S. nie potrafił przypomnieć sobie, czy taka księga w ogóle istniała, a nadto żaden ze świadków nie widział dokumentów akcji; 3) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż księga akcyjna pozwanej została odtworzona, osobiście podpisana przez powoda dnia 31 października 2017 r., a następnie odnaleziona w dokumentach księgowych spółki przy oryginale sprawozdania finansowego za 2017 r., podczas gdy powód kwestionował prawdziwość tego dokumentu, a nadto nie sposób uznać go za księgę akcyjną w rozumieniu ówczesnie obowiązującego brzmienia art. 341 § 1 k.s.h. z uwagi na zawarcie w jego treści akcji na okaziciela, nieujmowanych w treści księgi akcyjnej, zaś treść przedłożonego dokumentu wskazuje, iż mógł jedynie stanowić informację o podwyższeniu kapitału, wymaganą przy sporządzaniu sprawozdań w części dotyczącej zmian kapitału w ostatnim roku obrotowym, sporządzanych zgodnie z Ustawą o rachunkowości.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie.

Syndyk masy upadłości odmówił wstąpienia do udziału w sprawie, albowiem nie dotyczyła ona masy upadłości (k. 1290).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo, z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny.

Sąd odwoławczy ustalił dodatkowo, że w dniu 17 września 2018 r. uprawomocnił się wyrok karny skazujący K. W. za jedno z przestępstw opisanych w art. 18 §2 k.s.h. J. C. przestał pełnić funkcję prezesa zarządu pozwanej spółki w dniu 22 października 2019 r.

Przytoczone wyżej okoliczności pozostawały w sprawie poza sporem, a nadto znajdowały potwierdzenie w treści niepodważonych skutecznie dokumentów urzędowych w postaci uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 8 kwietnia 2020 r., sygn. akt (...) (k. 1043-1046) oraz odpisu pełnego z rejestru przedsiębiorców pozwanej spółki.

Zgodzić należało się z Sądem pierwszej instancji co do tego, że żądanie pozwu należało przede wszystkim rozpoznać poprzez pryzmat art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. Nie sposób jednak podzielić poglądu, że powód wykazał interes prawny w żądaniu ustalenia nieistnienia czy nieważności kwestionowanych uchwał rady nadzorczej.

Interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c. Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 maja 2013 r., III CSK 254/12). Pamiętać też trzeba, że interes prawny nie ma charakteru trwałego w tym znaczeniu, że w sytuacji gdy istnieje on na datę wniesienia pozwu, stabilizuje się i pozostaje aktualny na datę wyrokowania. Rzeczą powoda jest bowiem, zgodnie z regułą wyrażoną w art. 6 k.c., wykazanie, że posiada on interes prawny także w dacie końcowego rozstrzygnięcia sporu przez sąd. Zapatrywaniu powyższemu nie stoi na przeszkodzie przytoczony w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uchwale siedmiu sędziów z 18 września 2013 r., sygn. akt III CZP 13/13, zgodnie z którym członkowie zarządu, ze względu na obowiązki związane ze sprawowaną funkcją, mają interes prawny w zaskarżaniu uchwał rady nadzorczej, także tych, które dotyczą ich osobistego interesu. Zaprezentowanego poglądu nie sposób traktować jako przyjmującego bezwzględny interes prawny aktualnych i byłych członków zarządu do zaskarżania uchwał rady nadzorczej, szczególnie z uwagi na kontekst uchwały, w której Sąd Najwyższy wskazywał na krąg osób, które mogą skutecznie wnieść powództwo w na podst. art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 §1 k.c., wprowadzając jednocześnie dystynkcję między członkami zarządu a współnikami, funkcji takowej nie pełniącymi. Nie oznacza to bynajmniej, że każdy aktualny lub byłby członek zarządu spółki będzie zawsze posiadał interes prawny w zaskarżeniu każdej uchwały rady nadzorczej, niezależnie od jej przedmiotu.

W aktualnie rozpoznawanej sprawie powód nie wykazał, aby zaskarżone uchwały, na daty wyrokowania przez Sądy obu instancji, naruszały prawa jego lub spółki, a szczególnie w taki sposób, że jedynie wyrok wydany na podst. art. 189 k.p.c. byłby w stanie zapewnić pełną ochronę tychże praw. Wskazać w tym miejscu należy, że obie kwestionowane uchwały z 20 lipca 2018 r. mają walor w istocie historyczny. Na skutek bowiem uprawomocnienia się wyroku skazującego powoda, co nastąpiło 17 września 2018 r., utracił on możliwość pełnienia funkcji członka zarządu, stosownie do art. 18 §2 k.s.h. Utrata zdolności do sprawowania mandatu w wyniku prawomocnego skazania za popełnienie przestępstwa wymienionego w art. 18 ust. 2 k.s.h. nie przybiera

formy czasowego zawieszenia jego wykonywania lecz prowadzi do trwałego wygaśnięcia tego mandatu, który nie odżywa po upływie okresu zakazu wskazanego w art. 18 ust. 3 k.s.h. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lutego 2016 r., III CSK 107/15). W przytoczonych wyżej okolicznościach do spełnienia wymogu określonego w art. 189 k.p.c. konieczne byłoby wykazanie, że w okresie między 20 lipca a 17 września 2018 r. zaistniały okoliczności, które także aktualnie oddziałują na sferę praw powoda. Tego skarżącemu udowodnić się nie udało. Na uwagę zasługuje przy tym stanowisko pozwanej wyrażone w piśmie procesowym z 17 sierpnia 2020 r., w którym wskazano, że powód złożył jednocześnie pozwy o zapłatę wynagrodzenia za relewantny okres, czemu ten nie zaprzeczył (k. 1067-1068). Zauważyć wreszcie należy, że podnoszona przez apelującego okoliczność ponownego powołania go na członka zarządu przez członków rady nadzorczej w nieaktualnym składzie jest prawnie irrelevantna, albowiem uznanie jej za prawnie wiążącą, co wykazane nie zostało, paradoksalnie stanowiłoby dodatkowy argument przemawiający przeciwko istnieniu aktualnego interesu prawnego w zaskarżeniu uchwały odwołującej powoda z funkcji prezesa zarządu.

Analogicznie ocenić należało drugą z kwestionowanych przez apelującego uchwał. J. C. przestał pełnić funkcję prezesa zarządu w dniu 22 października 2019 r., a zatem powód musiałby wykazać, że do tej daty wystąpiły okoliczności, które dotknęły sfery praw jego, ewentualnie spółki, czemu jednak skarżący nie sprostął.

Przyjęcie przez Sąd odwoławczy, że skarżący nie udowodnił istnienia po jego stronie interesu prawnego w ustaleniu nieważności czy nieistnienia wskazanych w pozwie uchwał, czyniło powództwo, a w konsekwencji także apelację, niezasadnymi. Dodatkowo jedynie zatem wskazać należy, że podniesione w wywiedzionym środku odwoławczym zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie.

Nietrafiony okazał się zarzut błędnych ustaleń faktycznych w zakresie odtworzenia i odnalezienia księgi akcyjnej. Fakty te znalazły potwierdzenie zarówno w dokumentach (k. 980), jak i zeznaniach świadków J. M. i R. G., co do oceny których skarżącemu nie udało się wykazać sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego lub logicznego rozumowania. Oczywistym w tym kontekście być musi, że powodowi jako prezesowi zarządu musiały być znany skład akcjonariatu i nie kwestionował go podczas zwoływanych wcześniejszych walnych zgromadzeń. Skoro do czasu odbycia walnego zgromadzenia w dniu 20 lipca 2018 r. nie doszło do zmiany akcjonariatu, a spółka (...) była w rzeczywistości w tym czasie większościowym akcjonariuszem dysponującym 80% akcji, okoliczność ewentualnej niemożności zapoznania się przez powoda z jej treścią w dniu 20 lipca 2018 r. była irrelevantna, podobnie jak fakt uprzedniego wykreślenia ww. spółki jako jedyne akcjonariusza z rejestru przedsiębiorców.

Nie doszło również do naruszenia art. 406 § 1 k.s.h. w zw. z art. 343 § 1 k.s.h. przy zwołaniu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy w dniu 20 lipca 2018 r. (w brzmieniu obowiązującym w tej dacie). Spółka (...) była wpisana w księdze akcjonariuszy, która najpierw została odtworzona, a następnie też odnaleziona. Został spełniony zatem wymóg z art. 343 §1 k.s.h. oraz z art. 406 §1 k.s.h. Trafny jest przy tym argument pozwanej, że z wymaganym przez art. 406 k.s.h. wpisem do księgi akcyjnej co najmniej na tydzień przed walnym zgromadzeniem należy łączyć jedynie znaczenie legitymacyjno-dowodowe. W konsekwencji udział w walnym zgromadzeniu akcjonariusza materialnie legitymowanego, ale nie wpisanego do księgi akcyjnej zgodnie z art. 406 § 1 k.s.h., nie powinien pociągać za sobą ujemnych konsekwencji dla nikogo (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2009 r., III CSK 85/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 113).

Sąd odwoławczy nie dostrzegł także, aby Sąd pierwszej instancji uchybił prawu materialnemu w zakresie nie objętym zarzutami apelacji. W materiale dowodowym sprawy nie ma podstaw do przyjęcia, że zwołanie NWZA mimo ogłoszenia przerwy z Walnym Zgromadzeniu z 29 czerwca 2018 r. mogło stanowić naruszenie prawa, które miało wpływ na podjęcie wadliwych uchwał o odwołaniu i powołaniu członków rady nadzorczej. Na nowo zwołanym zgromadzeniu obecni byli wszyscy akcjonariusze, a zatem nie mogło być mowy o sytuacji przewidzianej w ówczesnie obowiązującym art. 406 §2 k.s.h.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.